

Tamara Lah Turnšek

Kratek življenjepis

Tamara Lah Turnšek, rojena v Ljubljani in tudi doktorirala leta 1983 z raziskovalnim delom na področju biokemije na Institutu Jožef Stefan. Tam je bila tudi zaposlena med leti do leta 1996 ob vmesnih zaposlitvah v tujini, n.pr. na po-doktorskem izpopolnjevanju kot docentka na Oddelku za farmakologijo Medicinske fakultete Wayne State Univerze v Detroitu in kasneje kot gostujoča profesorica v Medicinskem centru Albert Einstein v Philadelphiji v Pensilvaniji, kjer se je posvetila raziskavam rakavih obolenj. Od leta 1995 do danes je direktorica Nacionalnega instituta za biologijo, kjer je ustanovila tudi Oddelek za Genetsko toksikologijo in biologija raka, kjer se je upokojila leta 2023.

Na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo na drugih fakultetah Univerze v Ljubljani in Novi Gorici ter Univerzah v ZDA in Braziliji je poučevala biokemijo raka na do in po-diplomskem študiju. Področje dela Tamara Lah sega tako v biomedicino kot toksikologijo in obsega predvsem raziskave rakavih obolenj in matičnih celic ter naravnih učinkovin, vse uporabne v predvsem v diagnostiki in zdravljenju raka in drugih, tudi virusnih (covid-19) obolenj. Tako je sodelovala z obema domačima farmacevtskima firmama, KRKA in LEK ter firmami v ZDA in Avstraliji. Leta 2020 prejela Zoisovo nagrado za življenjsko delo.

Tamara Lah Turnšek je bila aktivna tudi na področju znanstvene politike. Bila je predsednica Sveta za Znanost in Tehnologijo, predsednica nacionalne "Komisije za uveljavitev enakih možnosti žensk v znanosti" pri MIZŠ in članica Helsinške skupine v EU za "Ženske v znanosti".

Bila je članica svetovalnega telesa pri SAZU o Etiki v znanosti in sedaj Sveta za Razvoj SAZU. Bila je tudi predsednica Odbora za podeljevanje nacionalnih nagrad za znanost, Zoisovih in Puhovih nagrad in priznanj in bila leta 2014 je bila izvoljena v Inženirsko akademijo Slovenije (IAS), kjer je predsednica Znanstveno-raziskovalnega razreda.

Nagrade in priznanja: prejela je tudi nekaj nagrad, kot so: Lapanjetov nagrada Slovenskega biokemijskega društva za izjemne dosežke (2004), Zei -eva nagrada Nacionalnega instituta za biologijo (2018); Rio Branco Order – najvišje odlikovanje Republike Brazilije tujemu državljanu (2018), Plaketa mesta Ljubljane za izredne dosežke na področju raziskav raka (2019) ter njabolj pomembna ZOIS-ova nagrada RS za življenjsko delo

Delovanje Tamare Lah Turnšek v zvezi s tematikami SAZU-TR, je vsekakor skrb za ohranjanje okolja in odpornosti proti prodnebnim spremembam. V tem smislu je vodila in so se njena stališča prepletala z biologi Nacionalnega instituta za biologijo za ohranjanje biodiverzitete tako v morju kot na kopnem od mikroorgaizmoav, rastlin in živali do čoveke, ki je dela tega krogotoka. V tem smislu vzpodbudilak simpoziju » V vrtincu sprememb«, k je potekal na NIBu v živo in na spletu

<https://www.nib.si/aktualno/novice/1573-okoljski-manifest-za-resitev-planeta-je-treba-ukrepati-hitro>
Z domačimi in tujimi predavatelji- ter v sodelovanju z gibanjem »Mladi za podnebno pravičnost, katerega reultat je bil naš Okoljski manifest (pripokna), ki smo ga promovirali in uveljavili tudi v razpravah na SAZU-ju in gospodarski zbornici GZs kolegoma Jožetom P. Damjano in Dragom Babičem ki poudarjat tudi pomembnost podrejanja Planetarnim mejam in zaton antropocena-človeškega izkoriščanja in uničevanja naravnih virov.

V zadnjem obdobju se je osredotočila na raziskave biologije staranja in z njim povezanih bolezni ter na preventivo in projekcije aktivnega staranja-dolgoživosti. V tem kontestu se je pridružila novemu »Multidisciplinarnemu raziskovalno razvojnemu centru UL za socialne inovacije za aktivno in zdravo

staranje«, katerega idejni vodja je Vlado Dimovski. Sledila je vrsta predavanj na posvetih Gerontološkega društva, na NIBu in na Zdravstveni Fakulteti, kjer se je pridružila predavateljem istoimenskega predmeta leta 2022/2023. Za konec:

»Menim, da je skrb za demografskega primanjkljaj odveč, če bi se družba zavedala pomena družbeno-naravoslovno in medicinsko kompleksnega procesa staranja prebivalstva. Temelji naj na spreminjanju življenjskega sloga ne le posameznika, ampak celotne družbe, s poudarkom na zavedanju dodane vrednosti zdravega in aktivnega staranja v vseh pogledih. Temelji naj medgeneracijskem sodelovanju, dopolnjevanju in vzpostavljanju novega ravnotežja -globalno tudi med manjšo rodnostjo in doloživostjo – naravno pogojeno homeostazo, ki je nujna za obstoj človeške »vrste«. Pomembno je torej zavedanje o nujnosti reorganizacije življenjskih skupnosti in življenjskega ciklusa v tem smislu in ne le osredotočanje na socialno in zdravstven oskrbo starejšega prebivalstva«.